

BUDIMPEŠTA – Kako je Hrvatski glasnik izvijestio predsjednik Hrvatske državne samouprave Mišo Hepp, sljedeća redovita sjednica Skupštine Hrvatske državne samouprave bit će 9. veljače 2008. godine s početkom u 10 sati.

Planirani dnevni red:

- Izvješće predsjednika o radu između dvije sjednice Skupštine; izvješće o izvršenju odluka kojima je rok istekao; izvješće o odlukama za koje je bio ovlašten predsjednik. Referent: Mišo Hepp, predsjednik
 - Izvješća zamjenika predsjednika. Referenti: Đuso Dudaš, Matija Šmatović
- Prihvaćanje Plana poslovanja Zavičaja d. o. o. za 2008. godinu. Referent: Ladislav Gujaš, ravnatelj
 - Prihvaćanje Plana poslovanja Non-profitnog poduzeća „Croatica” za 2008. godinu. Referent: Čaba Horvath, ravnatelj
- Prijedlog i prihvaćanje Proračuna Hrvatske državne samouprave za 2008. godinu. Referent: Mišo Hepp
 - Prihvaćanje Proračuna Hrvatskog vrtića, osnovne škole i učeničkog doma u Santovu. Referent: Joso Šibalin
 - Prihvaćanje Proračuna Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj za 2008. godinu. Referent: dr. Ernest Barić, ravnatelj
- Donošenje odluke o raspisivanju natječaja Hrvatske državne samouprave za sufinanciranje djelatnosti mjesnih hrvatskih samouprava, mjesnih hrvatskih ustanova i mjesnih hrvatskih udruga. Referent: Šandor Petković
- Ostala pitanja i prijedlozi.

Molim Vas da svoje primjedbe i prijedloge (te prijedloge tijela ili ustanova na čijem ste čelu), u pisanom obliku, pošaljete na adresu Ureda Hrvatske državne samouprave najkasnije do 16. siječnja 2008. godine.

Premijer Ferenc Gyurcsány uručio „Nagrade za manjine” za 2007. g.

Svečano uručenje Nagrada za manjine za prošlu godinu upriličeno je 18. prosinca 2007. g. u Lovačkoj dvorani mađarskog Parlamenta. Nagradu od premijera Ferenc Gyurcsány primilo je 16 predstavnika tuzemnih manjina i predstavnika Mađara izvan granica. Svečanom činu nazočili su predsjednik republike László Sólyom, predsjednica mađarskog Parlamenta Katalin Szili, predsjednik Vrhovnog suda Zoltán Lomnici, ministar pravosuđa Albert Takács te više zastupnika i čelnika manjinskih samouprava.

Nagrada za manjine u 2007. godini dodijeljena je ovim osobama i zajednicama:

Balogh Gusztávné – (posthumus) za unapređivanje obrazovanja i kulture Roma, za priznavanje rada u interesu obitelji i djece u Ozdu.

Dr. András Béres, rektor Sveučilišta scenske umjetnosti u Tirgu Mureșu (Marosvásárhely), manjinski političar, filozof – za zalaganje u javnom životu te u promicanju mađarskoga školstva u Erdelju.

Dr. Mária Gurzó-Czeglédi, ravnateljica Osnovne škole, gimnazije i đачkog doma «Nicolae Balcescu» u Gyuli – za doprinos u očuvanju i stvaranju kulturnih vrijednosti te obrazovanja Rumunja u Mađarskoj.

Helmut Heil, podučavatelj narodnoga plesa, koreograf – za svestrano promicanje, njegovanje kulture Nijemaca u Mađarskoj, na visokoj razini.

Dr. István Kerékgyártó, povjesničar umjetnosti, kritičar umjetnosti, voditelj Srednjoeuropske umjetničke kolonije i slobodne škole – Nagradu za manjine dobio je kao povjesničar umjetnosti za svoj višedesetljetni rad na polju promicanja likovne umjetnosti Roma u Mađarskoj.

Fondacija Lazarenum – za priznavanje požrtvovnog rada djelatnika Fondacije.

Uredništvo manjinskih programa Mađarske televizije – za priznanje zalaganja u radu na visokoj razini.

Alijansa njemačkih pisaca i umjetnika u Mađarskoj – za promicanje književne i likovne kulture njemačke manjine u Mađarskoj.

Béla Muhi – za entuzijizam, kreativnost, stručno znanje te djelatnost radi opstojnosti mađarskog življa u Vojvodini.

Uredništvo RomNet internetski portal – za stručni rad i inovativnost u vjerodostojnom obavješćivanju.

János Szendrei, policijski natporučnik – Ravnateljstvo policije – Odjel za operativno-preventivni rad – za doprinos u smanjivanju predrasuda te za rezultate u tretiranju konflikata.

László Szegedi, protestantski dušobrižnik – za jačanje samosvojnosti i zajedništvo Mađara u dijaspori, u Kóhalmu.

Odbor za Spomen-park Szolyva – za stvaranje lokaliteta u znak pijeteta prema žrtvama te za njegovanje zajedničkog sjećanja.

Ilona Sztojko, stručnjak za manjinski odgoj i obrazovanje – za višedesetljetni istaknuti rad u odgoju i obrazovanju djece romskog podrijetla.

Prosvjetni savez Mađara u Vojvodini – za golem doprinos kulturnom životu vojvođanskih Mađara.

Omladinski krug Zrinski – za doprinos radi očuvanja jezika, samobitnosti i podizanja samosvijesti Mađara u Argentini.

HRVATSKI glasnik

Godina XVIII, broj 2

10. siječnja 2008.

cijena 100 Ft

Leo Radaković, načelnik Pinkovca, i Mikloš Kohut, načelnik Petrovog Sela, uklanjaju i zadnje ograde među gradišćanskim Hrvatima

Foto: Tímea Horvat

Komentar

Ne smijemo konzervirati postojeće, trebamo viziju za budućnost

Prije gotovo 15 godina, u svome prvom napisu za Hrvatski glasnik pisao sam o nečemu što me prati i zaokuplja u svojim razmišljanjima do danas, a to je da folklor kao takav nije sve i ne može biti sve, sam sebi cilj, već najreprezentativnije i najmasovnije sredstvo u očuvanju naše kulture, jezika i običaja. Zasada nije onakav kakav bi trebao biti. Odmah treba naglasiti da je on jednako važan kao i sve drugo, osobito jer nas po tome najbolje prepoznaju drugi. Često i previše, pa nas doživljaju kao nekada, narodnost s lijepim pjesmama, nošnjom, običajima, i kao izvanredne veseljake. Često članovi naših kudova vrlo lijepo plešu, sviraju i pjevaju, ali ne znaju hrvatski, nemaju nacionalne svijesti ni ponosa. Imamo doista mnogo dobrih društava, puno lijepih priredaba, koje su postale tradicijom, ali to je samo dio našega društvenog, kulturnog života, naše samobitnosti, koje nema bez jezika i bez izgrađene, jake nacionalne svijesti. Za to je pak potrebno više. I na mjesnoj i na državnoj razini.

Odista je pohvalno, te ulijeva nadu u bolju budućnost, da je proteklih nekoliko godina posvećena veća pozornost i uloga odgojno-obrazovnoj djelatnosti, podučavanju hrvatskoga jezika, pisanju udžbenika. I na tome putu kulturne autonomije moramo biti ustrajni, a taj put moramo proširiti i na ostala područja naše djelatnosti, našega svakodnevnog života. Konzerviranje postojeće stvarnosti nema budućnosti, moramo korak dalje, korak više.

U prošlosti su nas očuvale naše obitelji, i Crkva koja je stoljećima imala ulogu škole, pa i sama bila je škola u kojoj se uz vjerski odgoj prosvjećivao i nacionalno osvješćivao puk. Kasnije u poslijeratnom razdoblju, to su nastavile naše narodne škole koje su iznjedrile veliki dio hrvatske inteligencije. Danas nam je potrebna nova, mlada inteligencija Hrvata u Mađarskoj koja će nadograđivati sve ono što su oni postigli, jer asimilacija je uzela maha kao nikada prije.

Zakonom o pravima nacionalnih i etničkih manjina iz 1993. godine, izborima i osnivanjem manjinskih samouprava otvorila nam se mogućnost da učinimo pomak, da učinimo promjene u skladu s izazovom vremena u kojem živimo, čemu, barem zasada, nismo dorasli, nismo se koristili postojećim mogućnostima. Stoga nas i ne čudi kada naše hrvatske samouprave i ne znaju razmišljati o drugim stvarima, nego o kulturnim priredbama, folkloru, možebitno nekoj hrvatskoj misi ili jezičnom natjecanju i tako dalje, a pred njihovim očima ukida se, oštećuje i omalovažava nastava hrvatskoga jezika. Nema redovitih misa na hrvatskom jeziku, koji se nigdje u javnom životu ne rabi, ne cijeni. Ne možemo postići uspjehe bez integracije u većinsko društvo, ne mislim na utapanje, naprotiv moramo izboriti i dati dostojanstvo hrvatskome jeziku na svim područjima našega društva, ne samo u školi, ne samo na zanimanjima i priredbama nego i u svakodnevnom životu. Nije zadaća hrvatske manjinske samouprave samo organiziranje kulturnog života, nego skrb o svojoj zajednici u cjelini, briga o nastavi hrvatskoga jezika, o redovitim misama, o što široj uporabi hrvatskoga jezika u javnome, društvenom i kulturnom životu mjesne zajednice. Trebamo svoje znanstvenike, znanstveni rad, izdavaštvo, objelodanjivanje naših izdanja, medije, promidžbu, i najviše ljude koji mogu biti pokretači svega toga.

S. B.

„Glasnikov tjedan“

Protekli mjesec za Ivu Sanadera, predsjednika HDZ-a i mandataru nove hrvatske vlade, bio je naporan. Iako su izbori održani još 17. studenoga, tek su ovih dana potpisani koalicijski sporazumi pobjednika parlamentarnih izbora u Hrvatskoj s vladajućim partnerima. Žuto-zelenom koalicijom, HSS-om i HSLS-om. Najprije je predsjednik Mesić odužio s imenovanjem mandataru, a potom su počeli pregovori koji uspješno završavaju ovih dana kao i slaganje članova nove vlade, što sve skupa potom ide pred ovjeru i na glasovanje Sabora. Čelnici HDZ-a, HSS-a i HSLS-a: Ivo Sanader, Josip Friščić i Đurđa Adlešić, u petak, 4. siječnja, nakon troiposatnog sastanka u Banskim dvorima utvrdili su konačnu inačicu koalicijskoga sporazuma. Sporazum moraju prihvatiti središnja stranačka tijela, nakon čega će se održati i posljednji sastanak triju predsjednika na kojem će se dogovoriti podjela dužnosti u izvršnoj i zakonodavnoj vlasti.

Još smo uvijek pod dojmom konačnoga ukinuća granica prema Europskoj uniji. Kao mađarski državljani, slobodno možemo putovati od Baltika do Gibraltara i Malte... I mi smo unutar šengenskih granica u obitelji 22 zemlje (tu su Island i Norveška, također potpisnice Šengenske povelje, iako nisu članice Europske unije). O granicama najviše znaju oni koji su stoljećima na

njima, ili uz njih, uz granice koje se postavljaju i ukidaju bez njihova neposrednog upliva. Naši su gradišćanski Hrvati proslavili ukidanje šengenskih granica i u Plajgoru i na Undi, i u Koljnofu i Petrovom Selu. Nemojmo se obazirati na ploče s napisom STOP na putu kojim nismo hodali već više od šezdeset godina. Šengenske vanjske granice pomaknute su k istoku,

prema Rusiji, Bjelorusiji, Ukrajini, Rumunjskoj i Bugarskoj, a na jugu te granice došle su na prag Hrvatske, Srbije i Turske. Čak tri članice Europske unije danas nisu unutar šengenskih granica. Na čekanju su Bugarska, Rumunjska i Cipar, a Velika Britanija i Irska imaju separatni ugovor do 2015. godine zbog mogućega velikog priliva stranaca iz bivših britanskih kolonija. Kažu kako su s pomaknutim granicama podignuti novi zidovi na granicama na kojima će se itekako stajati i čekati u redu kako bi se ušlo. Za nas, Hrvate u Mađarskoj, pogotovo one koji žive na granicama s matičnom domovinom, to i nije neka dobra vijest. Jer kako bi dobro bilo kada bi Hrvatska što prije postala ravnopravna članica Europske unije, ali ne samo postala njena članica nego se i uistinu našla unutar granica u kojima se danas nalaze i Hrvati u Mađarskoj. Ne volim granice...
Branka Pavić-Blažetin

Plajgor svečevao šengensko otvaranje

U Plajgoru su se isto tako pripravili na šengensko otvaranje kot i u drugi naši seli. Petak, 21. decembra, u 18 uri su se ganuli stanovnici sa svetiljkama u ruka na neizgrađenoj cesti prema Klostermarienbergu. Na hataru su zakipljenim vinom zaželjili susjedi jedno drugom sve najbolje, prilikom

približavajućega svetka. Iako je samo malo ljudi došlo skupa, vatrometu su se svi nazočni veselili. Vince Hergović, prvi človek sela, uz ostalo je rekao da čim prlje želju u promet najzad postaviti onu cestu ka je izgubljena 1948. ljeta. Pondiljak, 31. decembra, su se zopet našli na hataru susjedi i spomen-plaketom je zapečaćeno i cvatuće prijateljstvo, pred kom jur ne postoji nikakove prepreke ili granice. Prošle subote su se ponovo našli zastupnici dvih stran ter diskutirali o mogućim zajedničkim projektima u s svezi s puti ki peljaju iz jedne u drugu općinu. Na kipicu su Vince Hergović, načelnik Plajgora ter zastupnik Klostermarienberga Johann Plementschits.

-Tiho-

Javna tribina Hrvatske manjinske samouprave na Majdanu

Na usvojeni prijedlog predsjednika Hrvatske manjinske samouprave budimpeštanskog X. okruga, na Majdanu (Kőbánya) gosp. Mate Filipovića i prihvaćanja sa strane zastupničkog tijela, 11. prosinca, u ponedjeljak, s početkom u 17 sati u prostorijama zajedničkog središta manjinskih samouprava kao i okružnih civilnih udruga (Budimpešta, X, Liget u. 24), u okviru večeri naslovljene „Očuvanje hrvatske kulturne baštine” održana je – već po tradiciji nekoliko godina – za svaku manjinsku samoupravu obvezna bilanca o djelatnosti prošle, 2007. godine, zajednička Javna tribina naše hrvatske kao i armenske samouprave.

Nakon pozdravni riječi, odnosno referata predsjednika armenske samouprave gosp. Gyule Bocsaija, okupljene je pozdravio i predsjednik Hrvatske manjinske samouprave Mate Filipović, koji je tijekom rezimiranja, u planu za 2007. godinu predviđenih i zacrtanih zadaća, iznio najvažnija zbivanja koja su i prema dosta oskudnim materijalnim mogućnostima mogla doći do ostvarenja, a što bi značilo da je tijekom prošle godine, sa šest obveznih i zapisnicima podržanim sastancima, odnosno zasjedanjima, njihove – nažalost – naglim preminućem dopredsjednika Stipana Pančića – okrnjenog zastupničkog tijela, usvojilo 32 punovažeće odluke.

Naime, pored središnje državne materijalne potpore namijenjene za u ovom ciklusu osnovanih manjinskih samouprava od 640 tisuća forinti, majdanska je dobila hvalevrijedne podrške i sa strane lokalne samouprave, odnosno Odbora za mladež, šport civilne udruge i manjine, a što se odnosilo i na službene pozive – i naravno – sudjelovanje na svim onim zasjedanjima pri kojima je bilo riječi o hrvatskim pitanjima. Tako je – s posebnom zajedničkom odlukom – došlo do prihvaćanja ugovora u kojem se konkretno reguliraju pravni propisi koji potvrđuju uzajamnu suradnju i s većinskom lokalnom samoupravom.

Osim navedenih, za provođenje programa Proljeće pozdravljajuće kulturne večeri – na temelju natječaja – dobivena je i materijalna podrška od 150 tisuća forinti od Javne zaklade za nacionalne i etničke manjine u Mađarskoj.

U cilju što uspješnijeg organiziranja i realiziranja već tradicionalnog Zemaljskog hrvatskog malonogometnog turnira „Stipan Pančić”, kako od već spomenutog odbora, tako i od gradonačelnika lokalne samouprave, besplatno su osigurana nogometna igrališta. Spomenuti je vrijedno da je prijelazni kup turnira za pobjednike prošle godine bio poklon Veleposlanstva Republike Hrvatske u Budim-

pešti, odnosno veleposlanika Ivana Bandića.

U referatu predsjednika posebno je isticano dobro surađivanje s hrvatskom državnom, glavnogradskom i okružnim samoupravama pri kojima je taj odnos hvalevrijedan sa VII, XIV, XVIII, XIX. i XXII. okrugom. U pogledu, od 16. lipnja 2006. godine, utemeljeni dobri uzajamni kulturni odnosi s matičnom Hrvatskom, na poziv grada Vinkovaca, kao i gostoprimstvo domaćina, KUD-a „Šumari”, u povodu Dana grada Vinkovaca, u okviru hrvatske samouprave djelujuća Hrvatska izvorna plesna družina, od 20. do 22. srpnja 2007. godine gostovala je u Vinkovcima.

Od 5. do 20. listopada, također u okviru uzajamne suradnje – uz dolazak izaslanstva iz grada Vinkovaca – u Kulturnom centru „Pataky” otvorena je izložba 13 hrvatskih likovnjaka. Istovremeno je tijekom razgovora članova izaslanstva i predstavnika lokalne samouprave na Majdanu došlo do usuglašavanja daljnjeg unapređivanja i proširenja obostranih radnih odnosa, što znači da će ubuduće doći i do zajedničkog organiziranja likovnih kolonija u Mađarskoj, odnosno Hrvatskoj, u pripremi, također zajedničkih, unijskih natječaja, osiguranjima uzajamne potpore sitnoga poduzetništva, priređivanju obrtničkih sajмова, ljetovanja u Balatonlelly kao i priređivanja daljnjih izložbi te mogućnosti sudjelovanja školskih plesnih družina na međunarodnim folklornim festivalima.

Kako to već svake godina biva, predvodnici i zastupnici naše samouprave sudjelovali su na svim lokalnim samoupravnim prigodama koje su organizirane povodom nacionalnih praznika i drugim prilikama. Pri koncu svog sadržajnog referata predsjednik Mate Filipović potvrdio je da će Hrvatska manjinska samouprava na Majdanu i nadalje u svojim programima nastojati priređivati takve kulturne i športske djelatnosti koje će umnogome moći doprinijeti još boljem i širem upoznavanju naše šarolike i bogate kulturno-folklorne baštine.

Tijekom kraćeg prigodnog programa armenskih školaraca, u okviru osmišljenog hrvatskog programa svojim izvrsnim izvođenjem pomurskih narodnih pjesama nastupila je Uršula Kuzma, naša studentica bajske Visoke škole. Nju je, uz pratnju harmonike Stipana Agića, sa Splitskim plesovima kao i šokačkim i bunjevačkim plesovima, odnosno, na samom kraju, sa zajedničkim velikim kolom s nazočnima slijedila Hrvatska izvorna plesna družina. Istovremeno je za goste, zastupnike dviju samouprava i sudionike programa priređen skroman domjenak.

M. Dekić

Pozivnica

Veliko prelo u Baji

Hrvatska manjinska samouprava srdačno Vas poziva na **Veliko prelo bačkih** (bunjevačkih, rackih i šokačkih) **Hrvata** koje će se prirediti u subotu, **26. siječnja u auli Općega prosvjetnog središta Nijemaca u Mađarskoj, s početkom u 19 sati.**

Prigodni program prikazat će *učenici bajske prosvjetnih središta, te Kulturno-umjetničko društvo „Gara”.*

Ove je godine posebni gost prela **TS „Ravnica” (Osijek)**, a goste će zabavljati još **TS „Bačka” (Gara), Orkestar „Vizin” (Pečuh)** i **Orkestar „Čabar” (Baja).**

Ulaznice po cijeni od 2000 Ft mogu se kupiti ili naručiti u bajske prosvjetnim središtima, u Gradskoj knjižnici „Endre Ady” kod Ildike Kubatov-Filaković, kod predsjednika bajske hrvatske samouprave Šandora Pančića i kod predsjednika hrvatskih manjinskih samouprava u našim naseljima.

BAŠKUT – Kao što je uobičajeno, preljaska sezona u Bačkoj otvara se Velikom prelom u Baškutu, bačvanskom naselju južno od Baje, kao najveći događaj godine tamošnje malobrojne bunjevačko-hrvatske zajednice.

Hrvatska manjinska samouprava srdačno vas poziva na tradicionalno Bunjevačko prelo koje će se održati u subotu, 12. siječnja 2008. godine s početkom u 19 sati u mjesnom domu kulture. Na zabavi će svirati **TS „Orašje” iz Vršende (i Mohača).** Gosti: **KUD „Ravangrad” iz Sombora.**

ŠOPRON – Koljnofsko hrvatsko društvo ovoga vikenda organizira svoj tradicionalni hrvatski bal u hotelu „Best Western Pannonia”. Subotu, 12. januara, u 20 uri će bal svečano otvoriti Medjunarodni folklorni ansambl i tamburaški sastav „Od srca do srca”. Svira grupa „X-Large” iz Zagreba. Pred polnoć je modna revija, potom pak pukanje vridnih tombolov.

VANCAGA – 16. veljače Veliko bunjevačko prelo. Školska športska dvorana, 19 sati. Gosti: **KUD «Martince» iz Martinaca** s plesnom i pjevačkom skupinom. U programu će nastupiti i bunjevačka pjevačka i plesna skupina tamošnje škole. Sviraju: **TS „Veseli Vojvodani” (Bački Breg, Sombor).**

Srednja stručna, stručna škola i učenički dom „Miklós Radnóti” u Mohaču

Srednjoškolska ustanova u kojoj se u Mohaču uči hrvatski jezik jest srednja stručna i stručna škola Miklósa Radnóti koja je spajanjem školskih ustanova u gradu Mohaču početkom nove školske godine prerasla u instituciju koja broji oko tisuću učenika, od kojih njih dvjestotinjak uči hrvatski jezik kao predmet u tri sata tjedno, ugrađen u redovnu satnicu. O podučavanju jezika brine se profesorica *Marija Prakatur*. Moram ovdje napisati kako ona osobno ima ne male zasluge za prestiž hrvatskog jezika u svojoj matičnoj ustanovi i u tolikom interesu kod učenika.

Pretprošle godine škola je slavila 50. obljetnicu svoga postojanja. Utemeljena je 14. rujna 1956. godine. Od polovice sedamdesetih godina škola nosi ime velikoga mađarskog pjesnika Miklósa Radnóti. Prilagođavajući se kroz godine svoga postojanja i djelovanja društvenim promjenama i potrebama, danas škola ima profil srednje stručne i stručne škole. U proteklim desetljećima više puta je osuvremenjivana i proširivana školska zgrada, ali najveće promjene donijele su upravo posljednje godine. Od 1993. nakon izgradnje stručnih radionica, omogućeno je školovanje učenika 12 struka, a od 2003. škola ima suvremenu gimnastičku dvoranu, obnovljenu krovnu konstrukciju te suvremen kabinet za jezičnu nastavu i informatiku. Škola pomaže svojim učenicima u stjecanju vozačke dozvole i polaganju jezičnih državnih ispita te stjecanju informatičke diplome ECDL. U nizu popratnih programa tu su jezični tečajevi u zemljama čiji se jezik podučava, tabor jahanja, tabori na vodi, fakultacije iz javne sigurnosti i graničarskih službi, te specijalni, takozvani pripremni jezični razredi. Danas škola ima 34 učionice sa četiri radionice, s više od 60 pedagoga i više od tisuću učenika, s mnogo predavača sa strane, stručnjaka različitih profila. Informatičku opskrbljenost

škole odlikuje 85 računala. Tu je i knjižnica s 13.000 knjiga. Osim njemačkog i engleskog jezika učenici uče i hrvatski jezik. Oni koji vole šport, mogu birati među šest športskih disciplina: nogomet, rukomet, odbojka, fitnes gimnastika, športovi samoobrane, šah. Škola raspolaže učeničkim domom od 200 ležajeva. Ova velika obrazovna ustanova u održavanju je Samouprave Baranjske županije. Od rujna školi su priključeni bivša Poljoprivredna škola „József Marek” i Učenički dom „Sándor Petőfi”.

Kako mi kazuje Marija Prakatur, nema problema s učenjem hrvatskoga jezika u školi „Miklósa Radnóti”. Djeca su zainteresirana za učenje, i svake godine, što je jedan od rijetkih primjera. Marija ima razred maturanata iz hrvatskoga jezika, od kojih su neki i prošle školske godine polagali visoki stupanj mature. Hrvatski jezik predaje se od 9. razreda u tri sata tjedno, i u 10. razredu. Potkraj 10. razreda učenici moraju birati fakultaciju. Mnogi biraju upravo hrvatski jezik koji se u satima fakultacije uči u tri sata tjedno. Biraju ga kao maturalni predmet i nastavljaju njegovo učenje u 11. i 12. razredu.

Ove godine u toj školi ima 20 maturanata koji će polagati maturu iz hrvatskoga jezika.

Preko dvjesto učenika uči hrvatski jezik.

Uz navedenu školu napomenimo kako se još i u tamošnjoj gimnaziji Károlya Kisfaludy uči hrvatski jezik. Predaje ga tko drugi negoli Marija Prakatur, i to u nultom i osmom satu, u dva sata tjedno, i ima 33 učenika. Među njima i ove će godine nekolicina njih, učenici 12 razreda, polagati

maturu iz hrvatskoga jezika. Ponosna sam na činjenicu što naša djeca bez straha biraju i polažu maturu iz hrvatskoga kao stranog jezika, već godinama više nego uspješno, veli moja sugovornica. Polažu i pismeni i usmeni ispit. Uspješnosti učenja hrvatskoga jezika pridonose prijateljske veze dvaju gradova, Mohača i Belog Manastira, te razmjene učenika i jezični tabori u Hrvatskoj. Tako je i prošle godine potkraj kolovoza tridesetak učenika boravilo u jezičnom taboru u Zadru. Praksa je to već petu godinu zaredom. Boravi se u Zadru u tamošnjemu srednjoškolskom domu. Pokrenut je i jedan novi projekt, radi se o suradnji s Đakovačkom srednjom školom „Braća Radić”. U svibnju je dvadesetak učenika iz Mohača boravilo tjedan dana u Đakovu, a Đakovčani su tijekom ljeta bili tjedan dana sa svojim domaćinima u Baji, u takozvanome ljetnom kampu, gdje se uza šport (veslanje) komuniciralo, naravno, na hrvatskom jeziku.

Ravnateljica škole Miklósa Radnóti Magdolna Gubritzky Vajdics raduje se tolikom interesu za hrvatski jezik u ustanovi na čijem je čelu. Trenutno je škola u posve novom projektu s jednom stručnom školom iz njemačkoga grada Jena. Zanimljivo je kako su kroz taj projekt učenici iz Jene lani boravili u Osijeku, a ove se godine planira daljnja suradnja, u koju će biti uključena jedna velika tehnička srednja škola iz Osijeka, škola Miklósa Radnóti i spomenuta škola iz grada Jene. Predviđaju se neprekinute razmjene učenika.

bpb

Aktualno

Promjene u financiranju mjesnih i područnih manjinskih samouprava

Vladinim uredbama (broj 375/2007. i 376/2007) donesenim 23. prosinca, od 1. siječnja 2008. uvode se promjene u financiranje mjesnih i područnih manjinskih samouprava. Sve će samouprave dobiti nešto manju opću potporu, ali će biti mogućnosti za diferenciranu i dodatnu potporu. Manjinske samouprave do 1. veljače 2008. moraju predati molbe za diferenciranu potporu namijenjenu izvršenju zadataka odnosno obavljanje manjinskih javnih poslova.

Prema uredbi o pravilima sustava uvjeta i obračunavanja razmjerne (proporcionalne) potpore dobivene iz središnjega proračuna, mjesne (seoske, gradske, glavnogradske i županijske) manjinske samouprave podupiru se razmjerno, što znači opću potporu za djelovanje, potporu namijenjenu izvršenju zadataka i obavljanju manjinskih javnih poslova, i dodatnu potporu.

Nakon svog utemeljenja sve mjesne i manjinske samouprave dobit će **opću potporu za djelovanje** (za radne uvjete i troškove rada, posebno za režije, plaće, honorare i putne troškove). Unutar jedne razine (razina mjesnih, razina područnih manjinskih samouprava) svim manjinskim samoupravama dodijelit će se opća potpora za djelovanje u jednakoj svoti, koju će ministar-voditelj Ureda premijera svake godine do 31. siječnja objaviti u službenom listu Magyar Közlöny. Opća državna potpora prepućivat će se u dvije jednake rate, prva do 15. veljače, druga do 15. kolovoza.

Diferencirana, razmjerna potpora namijenjena izvršenju zadataka, služi obavljanju manjinskih javnih poslova. Ona se

može tražiti putem obrasca koji je pod brojem 2 priložen Vladinoj uredbi. Manjinske samouprave mogu dobiti potporu razmjerno svojim zadaćama, dakle ona može biti različita od samouprave do samouprave. Potpora će se preuputiti u dvije jednake rate, prva do 15. svibnja, a druga do 15. kolovoza. Popunjeni obrazac molbe za tu potporu svake godine mora se predati bilježniku, koji je dužan u roku od tri dana molbu prosljediti regionalnoj podružnici Državne riznice (MÁK) do 1. prosinca prethodne godine. Obvezatno se mora priložiti odluka o izvršenju proračuna prethodne godine (2008. *prilaže se obračun za 2006. godinu*), te odluka o proračunu tekuće godine (2008. *godine odluka o proračunu za 2007. godinu*), te izvadak odluke o obavljanju manjinskih javnih poslova.

Razmjerna potpora koja ne bude potrošena odnosno bude vraćena tijekom godine, podijelit će se među manjinskim samoupravama koje su dobile razmjernu potporu namijenjenu za izvršenje zadataka. Ta će se **dodatna potpora** dati manjinskim samoupravama do 1. prosinca tekuće godine.

S. B.

Raspisan natječaj za podupiranje udruga nacionalnih i etničkih manjina 2008. godine

Odbor za ljudska prava, manjine, civilna i vjerska pitanja mađarskog Parlamenta raspisao je **natječaj za udruge nacionalnih i etničkih manjina u Mađarskoj, koje su registrirane do 31. prosinca 2005. godine**. Ne mogu se natjecati manjinske samouprave, zaklade i političke organizacije.

Za djelovanje manjinskih udruga u proračunu Republike Mađarske za 2008. godinu osigurano je 110 milijuna forinti (jednako kao i lani, op. a.). Natječaj (obrazac i dokumenti) može se predati isključivo

popunjavanjem obrasca za natječaj poštom (na adresu 1358 Budapest, Széchenyi rkp. 19) ili osobno (Országgyűlés Hivatala, Postabontó 1055, Budapest, V. ker., Balassi Bálint 1-3) koji se mora **dostaviti u jednom primjerku najkasnije do 15. veljače 2008. godine**. Daljnje obavijesti na telefonu Tajništva Odbora: 441-5032, 441-5035, fax: 441-5986. Natječaj i obrasci objavljeni su i u službenom listu (Magyar Közlöny), a dostupni su i na www.parlament.hu i na web-stranici Odbora za ljudska prava.

ZAGREB – Predsjednik HDZ-a Ivo Sanader 3. siječnja potpisao je Sporazum sa zastupnicima srpske, talijanske, te češke i slovačke nacionalne manjine s kojima suradnja dosada nije bila potpisana. Potpisanim Sporazumom utvrđeno je, među ostalim, da će se u iduće dvije godine razmotriti mogućnost izmjena izbornoga zakonodavstva koja bi manjinama do 1,5 posto udjela u stanovništvu dalo dodatno pravo glasa, a za pripadnike srpske manjine osmislio bi se poseban model glasovanja. Nakon potpisivanja Sporazuma nastavljeni su pregovori sa svakom manjinom pojedinačno.

ZAGREB – Ivo Sanader, Josip Friščić i Đurđa Adlešić u petak, 4. siječnja, u Banskim dvorima utvrdili su konačnu inačicu koalicijskoga sporazuma. Čelnici HDZ-a, HSS-a i HSLs-a: Ivo Sanader, Josip Friščić i Đurđa Adlešić, u petak, nakon troiposatnog sastanka u Banskim dvorima utvrdili su konačnu inačicu koalicijskoga sporazuma. Sporazum moraju prihvatiti središnja stranačka tijela, nakon čega će se održati i posljednji sastanak triju predsjednika na kojem će se dogovoriti podjela dužnosti u izvršnoj i zakonodavnoj vlasti. Dokument u kojem su određeni projekti buduće vlade i odnosi u vladajućoj većini, nosi naziv Koalicijski sporazum o formiranju parlamentarne većine i suradnji u Vladi Republike Hrvatske za mandat 2007–2011, i ima 121 stranicu. Sanader je nakon sastanka novinare izvijestio da je HDZ pristao na promjenu odredbe o nula promila koja bi ubuduće vrijedila za vozače do 24 godine, a ostalim vozačima bi se toleriralo do 0,5 promila alkohola u krvi ako ne naprave prometni prekršaj. U suprotnom bili bi strogo kažnjavani. Istodobno, tijekom 2008, uvela bi se potpuna zabrana pušenja na javnim mjestima. Istodobno, HSS i HSLs složili su se da ne treba održati referendum o ulasku Hrvatske u NATO, jer je u anketama potpora građana ulasku porasla s 26 na više od 50 posto. »Danas smo završili ambiciozan program za iduće četiri godine, izrađen na temelju programa HDZ-a i koalicije HSS-HSLs s kojima smo pobijedili na izborima. Odgovornost ove buduće koalicijske vlade pred hrvatskom javnosti i za hrvatsku budućnost velika je i svjesni smo je. Radit ćemo za dobrobit svih hrvatskih građana, a ne samo onih koji su glasovali za nas i naše partnere. Bit ćemo vlada svih hrvatskih građana, čija će nam dobrobit biti apsolutni prioritet«, rekao je Sanader. Istaknuo je da će nova vlada nastaviti izgradnju društva znanja, podizanje standarda građana, zdravstvenu reformu te pristupanje Hrvatske EU i NATO-u. Sanader je ulazak HSS-a u vladu nazvao velikim dobitkom i dodatnom vrijednošću, jer će se razvoju selâ posvetiti još veća briga kako bi hrvatsko selo bilo konkurentno i spremno za ulazak u EU. Što se tiče broja ministarstava u novoj vladi Sanader je kazao da se on neće bitno mijenjati – osnovat će se jedno ili dva nova ministarstva. Neslužbeno se doznaje da je riječ o ministarstvu regionalnog razvoja, dok bi se iz Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka izdvojio turistički sektor. Sanader je najavio da će oporba u novom sazivu Sabora imati dva potpredsjednička mjesta, a dogovor o njima prepustio bi se oporbenim strankama.

Gradišće prez granic... Gradišće prez granic... Gradišće prez granic... Gradišće prez granic...

Petroviski pozdrav slobodi

„Helo, susjed” spomen-klupčica i noćna fešta

Spomen-klupčicu „Helo, susjed” su skupastavili političari: sliva Leo Radaković, parlamentarni zastupnik u Gradišću, Mikloš Kohut, načelnik Petrovoga Sela, i Walter Strobl, prvak Eberave

Hanna Geošić i Dora Filipović će nek iz udžbenika znati kako im je u rodnom selu hatar izgledao

Danas je jur i ova slika povijesna

Petroviščani s prijateljima iz Austrije

S biciklijom idem do Dunjove hiže, čisto na kraj sela. Još nedavno ov je bio zadnji stan u Dolnjem kraju i polafku će se srušiti, kad nigdor ne stoji u njem. Od lani na gruntu za Ištokovim križom je izrasla nova, mediteranska hiža. Ova će sad prikzeti titulu da uz Kossuthovu ulicu prema Šerešlaku bude posljednja. Gazimo na Poštanskom putu, koji je dobio ime po tom da su vudaj nosili poštu iz Vincete, sve do 1935. ljeta. S manom skupa pišaču prema hataru na smrznutom, snigom pokrptom, drugač zemljanom putu Jolanka i Vesti Škrapić. Vesti bači sa ženom, par ljet tomu da su domom došli stanovati iz Amerike, pak mi velu da svaki dan idu van pišice do hatara. To su nek dva kilometari tamo i najzad, rekši, človik se mora maru gibati za zdravlje. Čisto kvizno da u petroviskom luftu minusi letu 20. decembra, četvrtak dopodne, kad se skuplja lipi broj zainteresiranih ki kanu osvidočiti zadnje ure oslobodjenja od hatarov. Razlog toga da je uprav ov dan toliko ljudi hodočastilo u zimi do te pozabljene austro-ugarske točke je to da dva mladi, Balázs Orlai i Péter Kukorelli, projektanti Studia „Plot iz kobasice“, za ovu priliku su zasanjali spomen-klupčice „Helo, susjed“. Dotični dan na tri mjesti su postavljene klupe, uz pomoć firme Ubcíte ka je je i napravila. Mikloš Kohut, načelnik Petrovoga Sela, u svoji pozdravni riči naglašuje da na ovom putu od 1949. ljeta nije bilo nikakovoga prometa, ali običuje se da na protuliće bude gotova cesta, kot i spomen-park na ovom mjestu. Walter Strobl, prvak susjedne općine Eberave/Varoša, hvali i dosadašnje odlične kontakte s Petroviščani, dokle parlamentarni zastupnik Gradišća i liktar petroviske partnerske općine Pinkovca Leo Radaković

diplomatski govori o konačnom ujedinjenju Europe, a prik toga i Gradišća ter Gradišćanskih Hrvatov. Parlamentarni zastupnik Tivadar Puskás, sa svojim spominkom iz ditinstva dojde najpr kako su kot dičaki jalno gledali za pticami ke su preskrajno letile iz Pinkaminszenta prema Petrovom Selu. Sarolta Kapiller u zastupničtvu skupščine Željezne županije još dodaje, petroviska titula *Communitas Fidelissima* od ovoga trenutka dobije pravo značenje, polag vjernosti i žilavosti ovde živećih. Potom mjesni farnik Ivan Šneller blagoslovi spomen-klupčicu ku nazočni političari, naravno, skupastavljaju i veljek isprobuju. Na seoske peljače čeka još jedna bravurna zadaća: moraju prerizati zadnje lančace koji su donidob simbolizirali podiljenje dvih držav. Zakipljeno vino, pogače i dobro društvo nam daju i ovde zabiti da s ugarske strane je i ovput vekši i medijski i civilni interes za šengenskim slavljem nek od susjedov. S dopodnevним aktom petroviskomu svečevanju još nije kraja, uvečer je nastavljena fešta u gornjem kraju sela kade je 1991. ljeta otprtr granični prelaz. Pol deveta nek mine, ali gustu škurinu na lijevoj strani graničnoga objekta rasciplje svitlina ognja. – *Sad goru daske iz 1956. ljeta* – zavikne Andraš Škrapić u društvu Andraša Horvata, oni se brinu za toplinu cijele male krajine. Na obilni stoli šunke, slanine, Fritzevo vino iz Keresteša, žgano dočeka domaće i susjedne goste. Ovakov veliki promet sigurno nisu dovidob pametili na ovom hataru. Petroviskomu graničaru Žoltu Heniću ne daju mira „fanatiki“ ki na ov znameniti dan kanu pečat u svoju putovnicu, a on nestrpljivo broji ure kad će nek minuti zadnja služba. U graničarskom uredu jur od otpodnega dura veliko slavlje uniformistov, ovu noć je ovde baza svih dovidob na ovom mjestu zaposlenih

katanov ter financov. Kako se minute pašču k polnoći, gor nije za vjerovati, ali sve već Petroviščanov dojde, i Pinkovčani ne falu iz društva, kot i susjedi ne, ki su jur zdavno u prijateljstvu s našimi stanovnik. Jedan stariji gospodin iz Eberave još i cucka si dopelja, i tomu šmeka petroviska kobasica. Dokle gazda povida kako je još pred dvajsetimi ljeti djelao u Nimškoj i onde kolegama rekao da će se jednoč nek srušiti granice, kad je komunizam osudjen na smrt ter kako su za njega u tu dob svi štimali da se pobludio. „Hvala Bogu da sam imao pravo, i ovo smo doživili!“ – se veseli po nimški. Imre Filipović, jedan od vinogradarova ki još ima svoju Goru u Austriji, tvrdi da će sad najzad dojt on položaj koji je vladao za vrime Monarhije, kad su svi mogli prez kontrole ići simo-tamo. Polnoć dočeka 200-300 ljudi s europskom himnom, zvonjenjem u pograničnom selu. Austrijski graničari na sve vijekke zdignu rampu, što burnim aplauzom pozdravljaju nazočni. Šampanjac pukne, nekako je (pred) silvesterska ova atmosfera. Tri načelniki, Strobl, Radaković i Kohut, znova izgovoru svoje riči zaufanja, suradnje i lipše budućnosti, a mnoštvo se gane prik, u Esterajsko. Simbolično, samo par korakov... 21. decembra, petak, malo po polnoći, konačno i Petroviščani prikdaju prvi prezgranični pozdrav Europi.

-Timea Horvat-

„Tko što zna“ u Mlinarcima

Mlinaračka osnovna škola već tradicionalno svake godine organizira priredbu pod naslovom „Tko što zna“. Pred kraj prošle godine, u suradnji s Hrvatskom manjinskom samoupravom, održana je vrlo omiljena priredba. Na nastup se mogao prijaviti bilo tko iz naselja tko je želio pokazati u čemu je vješt, je li u glumi, pjevanju, plesu, šali, baletu ili u recitaciji.

Dom kulture i ovaj put bio je pun gledatelja, a bilo je i mnogo izvođača. Od prvaša osnovne škole do umirovljenika svi su naraštaji bili zastupljeni. Za pohvaliti je da u tako malom selu, gdje ima svega 790 žitelja, tako mnogo ljudi je nastupalo s vrijednim programom.

Kristina Gerőly, predsjednica Hrvatske manjinske samouprave, zadovoljno je nabrojila izvođače programa (45 osoba), među kojima su bili osnovnoškolci i srednjoškolci. Ona je istakla važnost takvih priredaba preko kojih se iskristaliziraju osobe koje se rado bave kulturom i žele se uključiti u društveni život sela, raditi na očuvanju hrvatske baštine.

Program je bio šarolik. Bilo je podosta scenskih igara, obrada narodnih priča, solo pjevanja. Svaki razred osnovne škole prikazao je scensku igru (u pripremama su pomogle

učiteljice Kristina Gerőly, Katica Salai i Biserka Kiš. Publiku su iznenadili učenici srednje škole, također šaljivom scenskom igrom.

Ženski pjevački zbor, osim poznatih pučkih pjesama, otpjevao je manje poznate pjesme „Vu mlinarski zdenci“, „Joška prodal“. Umjetnička voditeljica zbora je Katica Salai, a voditeljica družine Kristina Gerőly. Zbor ubuduće želi sakupiti dosad nezabilježene hrvatske pjesme.

Učenici osnovne škole prikazali su hrvatske pomurske plesove, što su gledatelji nagradili velikim pljeskom.

Solo pjevačica Ilonka Saraz s prekrasnim glasom otpjevala je dvije hrvatske pjesme.

Među mladima bile su omiljene pjesme zabavne glazbe i moderni plesovi. Julija Takač svakoga je očarala baletom.

Svaku programsku točku pratio je ocjenjivački sud u sastavu Blaža Salajija, Gabora Kukuruznjaka i Mate Salajija, koji su većiskusni svirači raznih sastava.

Redosljed izvedaba nije naznačen, članovi žirija svakom izvođaču priopćili su svoje mišljenje, svatko je podjednako nagrađen jer velika je hrabrost stati na pozornicu pred tako velikim gledateljstvom. *beta*

MALA STRANICA

Izradila: Dijana Kovачić
iz Fičehaza

SANTOVO – Škola glasovira pokrenuta je još početkom devedesetih godina u santovačkoj Hrvatskoj školi. Kroz nju je prošlo podosta naših učenika, a danas se odvija u okviru Umjetničke škole „Danubia“ iz Baje u mjesnom domu kulture. Polaznici škole glasovira, koje podučava profesor *Šandor Aradi* iz Baje, dva puta godišnje (za Božić, i na kraju školske godine) daju prigodni koncert. Školu glasovira već više godina pohađaju, ove godine učenici 6. razreda hrvatske škole (prva slijeva) *Radojka Varga*, (treći) *Zvonimir Balatinac* (do njega) *Martin Orčik*.

LUKOVIŠĆE – Učenici viših razreda (44 đaka i pet nastavnika) lukoviške škole 21. studenoga bili su na jednodnevnom izletu u Budimpešti. Troškove za kulturne sadržaje omogućilo je Ministarstvo obrazovanja i kulture. Ponudeni su nam ovi programi: u Muzeju likovne umjetnosti pogledali smo izložbu „Istočni sagovi“. Na kraju četvero najaktivnijih učenika, *Mario Ignac*, *Žolt Varga*, *Timea Pristač* i *Franjo Oršoš*, nagrađeni su vrijednom knjigom. Objedovali smo u Palači Stefánia. Zbog vremenskih neprilika umjesto obilaska Budimske tvrđave ponuden nam je posjet Nacionalnog kazališta i Doma umjetnika, gdje su djeca mogla dobiti autograme nekih „zvijezda“ s televizije. Na kraju je svako dijete dobilo poklon od Ministarstva. Možemo biti zahvalni za ovaj predivan dan jer će on nezaboravno ostati u sjećanju svakoga našeg učenika.

Dan bunjevačkih majka i očeva Dan umirovljenika u Gari

Kako nas je obavijestio predsjednik garske Hrvatske manjinske samouprave Stipan Krekić, lani su organizirali prvi put dan za umirovljene naraštaje bunjevačkih Hrvata, koji je bio vrlo uspješan, protekao u pravome blagdanskom ugođaju i uz lijepe trenutke druženja.

Poučeni lanjskim iskustvom, kada se blagovaonica dnevnog boravka mjesne škole pokazala tijesnom, ove su godine (15. prosinca) organizatori svečanost priredili u domu kulture, gdje se okupilo 130-ak Bunjevaka i Bunjevaca.

Na ulazu, u predvorju doma kulture goste se, po bunjevačkom običaju, čekalo zameđenom rakijom, bijelim lukom i orasima. Svojom nazočnosti slavje je uveličao i načelnik sela Béla Faa, a okupljene je pozdravio Stipan Krekić, predsjednik Hrvatske samouprave.

Na početku je održan mali prigodni kulturni program učenika koji su uz božićne pjesme svim majkama čestitali Materice i Oce, a to su prikazali domaćinu, bača-Antunu Zegnalu i teta-Amalki, koji su ih darivali. Blagdanski stol s jabukama, orasima i svijetom, uz okićeni bor i slamu, dočarali su nekadašnji blagdanski ugođaj. Nakon toga Hrvatska je samouprava pogostila okupljene, druženje je nastavljeno uz večeru, kuhano vino i čaj, a za dobro raspoloženje pobrinuo se domaći TS „Bačka“, pa se zabavljalo do večernjih sati.

Tekst: S. B.

Snimka: Smilja Zegnal-Farago

Kačmar

Prisjećanje na Petreša, novogodišnji koncert i bunjevačko prelo

Kačmarska Hrvatska manjinska samouprava i lani, 15. prosinca, organizirala je Spomen-dan Ivana Petreša (1876-1937). Prisjećanje na istaknutog rodoljuba, kulturnog djelatnika i književnika, rođenog Kačmarca i dugogodišnjega čavoljskog župnika, započelo je, već po običaju, u župnoj crkvi misnim slavljem na hrvatskom jeziku, koje su služili Franjo Ivanković, župnik iz Tavankuta, i Stipan Janošić, kačmarski i madaroški župnik. Kako nam reče predsjednik Grgo Išpanović, zbog nevremena, jer je jako sniježilo, malo ih se odazvalo sa strane, nisu se mogli držati ni planiranoga programa, ali je priredba bila uspješna. Tako je Stipan Vujić, dugogodišnji ravnatelj naše budimpeštanske gimnazije i predsjednik Glavno gradske hrvatske samouprave, rodnom iz Kačmara, svečani govor o životu i djelu Ivana Petreša održao u crkvi, istaknuvši pri tome i druge bunjevačke velikane poput Mije Mandića i Antuna Gustava Matoša. Potom su položeni vijenci ispred spomen-ploče Ivana Petreša, postavljene još 1999. u središtu naselja. Vijence su položili, u ime Hrvatske samouprave zastupnik Ivan Matoš, zatim načelnik sela Endre Pál i Bariša Dudaš, predsjednik kulačke Hrvatske samouprave. Nakon prisjećanja u gostionici „Sarok“ priređen je mali prigodni program s nekoliko recitacija učenika koji uče hrvatski u mjesnoj školi, a gimnazijalka Aneta Balažić otpjevala je pjesmu Jorgovane, jorgovane, proslavljene su Materice i Oci. Okupilo se 70-ak mjesnih bunjevačkih Hrvata.

Kao i lani, u suorganizaciji s mjesnom

njemačkom samoupravom, a ove se godine uključila i seoska samouprava, 28. prosinca organizirali su novogodišnji koncert. Kako nam reče Teza Vujkov-Balažić, u prepunom domu kulture nastupili su TS HKPD „Matija Gubec“ iz Tavankuta, pod vodstvom Stipana Jaramazovića. Svečanost su uveličali tavankutski župnik Franjo Ivanković i Nela Skenderović, koja je tom prigodom donijela nekoliko CD-a s pjesmama Festivala bunjevačkih pisama, poklon Hrvatskoga kulturnog centra „Bunjevačko kolo“ iz Subotice, predsjedniku hrvatske samouprave Grgi Išpanoviću i kačmarskom načelniku Endreu Pálu. Naime, ona je napisala glazbu i aranžman za pjesmu Na prelo, koju je Aneta Balažić izvela na lanjskome subotičkom festivalu. Ujedno je donijela i CD, glazbu i aranžman za autora pjesme Marka Dekića. S njemačke strane u programu je nastupio puhački orkestar iz susjednog Madaroša, koji vodi Alfonz Sente. Nakon koncerta priređena je plesanica. Tavankutski tamburaši izveli su samostalni blok, zatim je u njihovoj pratnji Aneta Balažić otpjevala pjesme Alaj, nane i Šumi, šumi, javore. Član orkestra Boris Godar otpjevao je nekoliko hrvatskih pjesama, a na kraju je zahvalio domaćinu, čestitavši svima Božić i sretnu Novu godinu s pjesmom Spavaj, mali Božiću.

Osim toga saznajemo kako će prva ovogodišnja priredba hrvatske samouprave biti Veliko bunjevačko prelo, koje će se prirediti 2. veljače, a goste će ponovo zabavljati bajski „Čabar“.

S. Balatinac

Gradišće prez granic... Gradišće prez granic... Gradišće prez granic... Gradišće prez granic...

Šengenski vjetri na Undi

Šengenski sporazum 14. junija 1985. ljeta je potpisalo pet europskih država: Belgija, Francuska, Njemačka, Luksemburg i Nizozemska. Sporazum je potpisan na brodu „Princeza Mari Astrid“, na mjestu Mozel, polag Schengena, maloga mjesta u Luksemburgu, na granici Francuske i Njemačke. Po Šengenskom sporazumu, državljani u Europskoj uniji moru se slobodno kretati. Slovenija, Ugarska, Češk, Slovačk, Poljska, Letonija, Litva, Estonija i Malta 21. decembra 2007. ljeta su stupile u šengensku zonu. Od 28. marcijuša 2008. ljeta spomenute države, po sporazumu, u potpunosti otvaraju vlašće luke i zračne luke takaj.

Sliva Ferenc Ivancsics, parlamentarni zastupnik, Árpád Dorogi, načelnik Zsire, Johann Balogh, liktar Fileža, ter Franjo Guzmic, prvi človik Unde, kod svetačnoga čina, prerizanja vrpce

Željno čekani dan je bio 22. decembar, subota, i na Undi ter Filežu. Fileški „taxi“ mikrobus i školski autobus iz Šopronhorpača od 10 do 17 uri je vozio besplatno stanovnike po volji, na ov ili na onkraj granice. Vesele i znatiželjne ljude su organizatori čekali s pogačama i zakipljenim vinom, ča je i dobro došlo u undanskoj lozi, u zimskom minusu.

Johann Balogh, načelnik Fileža – ki je bio i glavni organizator svečevanja – na početku sastanka je pozdravio na granici pozvane načelnike: iz Unde Franju Guzmica, iz Sopronhorpača Jenőa Talabéra, iz Žire Árpáda Dorogia. Pozdravio je sve stanovnike ovih sel ki su došli na svečano otvaranje granice. Spominjao se je onih ljudi ki su si žitak zgubili na ovoj granici na razne načine. „Zbog ovih granic su naša sela čuda trpila, manja su nastala, mladi su prošli jer si nisu našli djela, zgubila se je i rič. Naši starioci su govorili tri jezike: nimški, hrvatski i ugarski. Kod nas se zgublja ugarska, a kod vas more biti hrvatska rič. Ove ceste, ovi puti koje sad imamo već otprto, neka nam daju mogućnost za ponovno upoznavanje, za skupno djelo med općinama Unde, Fileža, Žire i Šopronhorpača“, je rekao. Ugarski parlamentarni zastupnik Ferenc Ivancsics je dodao: – *Bio sam na otvaranju granic kade su puti bili zgradjeni, ravni ali atmosfera je bila hladna.*

Ovde su puti grudasti, još nisu izgradjeni skroz, ali atmosfera je vesela, slobodna, otvorena. Ljudi su se našli u prvom hipcu. Čestitam Vam za to! Svi nazočni načelniki su u svoji pozdravni riči izjavili želju za skupnom suradnjom na kulturnom, gospodarstvenom i privatnom polju. – Granica je otvorena, cesta do Fileža je već i izgradjena, a do granice na ugarskoj strani čekamo pozitivan odgovor na plane, ke smo prikldali nadležnim – je rekao Árpád Dorogi, prvi človik Zsire. Stanovnici spomenutih sel poslije rizanja vrpce su već na asfaltnom putu išli u filešku „Festhalu“ na skupni objed i kulturni program. Uz muziku fileške i undanske tamburaške grupe, mogućnost je otvorena za upoznavanje i razgovor, za planiranje budućnosti na političkoj, gospodarstvenoj, kulturnoj i privatnoj razini. Koja će biti najjača i najčvršća – sada već u ujedinjenom Gradišću – to će nam vrijeme pokazati! Marija Fülöp-Huljev

S Koljnofci susjedi nisu svečevali

Bolja budućnost

Europska unija. Schengen. Ovi izrazi se motaju u našoj glavi već od priključenja Ugarske Europskoj uniji. Odonda čujemo od svakoga kako će nam biti lipo, no pak i bolje. Ja sam već i onda bila malo skeptična u tom pitanju, ali me je veselilo da smo mi, Gradišćanci, pod jednim krovom iako imamo još granice ke razdvajaju nas. Moramo reći i to da te granice već nisu bile iste, ali još je svenek bio istinit slogan Hrvatskoga akademskoga kluba «Tri države, jedan jezik», kojega smo gizdavo nosili blizu dvajset ljet na Dane mladine u Koljnofu. Od priključenja je već prošlo tri ljet, a sada smo čekali ča će biti onda ako padaju šengenske granice. Nije već velike kontrole na granici i slogan si je u jednom smislu izgubio vrednost. Svi su organizirali na granici velike proslave, neki su skupa slavili s Esterajci, a neki sami. Kod smo to čuli od koljnofskoga načelnika Franja Grubića, i oni su poiskali načelnika susjednoga Krestura (Deutschkreutz), ali kako se je vidilo, naša susjedna općina nije imala ništ svečevati. Zato su nek samo Koljnofci bili nazoči na skupnoj granici 21. decembra, petak, kade je naš načelnik govorio o zajedničkoj povijesti Austrije i Ugarske, a pri tom je istaknuo i važnost budućnosti. Takovu budućnost, ku već

ne razdvajaju granice, kade znamo imati zajedničke cilje ili moguće, još i zajedničke projekte. Ali čega se boju naši susjedi? Kod smo već čuli iz medij, boju se da čedu tolovaji slobodno pohajati i raubati. Čitajući Gradišće Kalendar 2008, našla sam interesantan članak iz pera Martina Jordanića s naslovom Zničena srića. Dogodilo se je pred postavljanjem trianonske granice 1920. ljeta. „Osamnaestljetna Julka Jončićeva je jur tredo ljetu služila kod «poncihtarske» pekarske obitelji Weis u Šopronu. Petnaest je bila kad ju je otac iz Fileža otpeľjao bosu prik Velike Cijenke da si zasluži nešto pinez za opravu«. Kako je to moguće? Iz Austrije su došli služiti u Ugarsku? To sam već kod mala divičica čula od starematere: – *Kad sam ja Esteraji služila, ni bilo pardona!* No, sad kako je ovo bilo? Esterajci kod nas, a naši u Esteraju. Ali med tim je bilo nekoliko ljet. Kad gledamo naše znamenite Gradišćance, onda se ispostavi da su se školovali na Ugri, da su govorili ugarski, a bilo je i tako da su se morala dica u susjedstvu ugarski učiti. Ali, nažalost, trianonske granice su jako razdvojile nas. U Esteraju je sve počelo rasti, isto tako i kod nas, ali onde u jačoj mjeri. Mi smo svenek imali dobre veze, skupne projekte, zato ova razlika nije se vidila

tako jako. Kad se pominam s nekim Gradišćancima, svi velu da sa Schengenom smo zaistinu zrušili sve granice. Poiskala sam svoje dobre poznanice u Austriji i pitala sam ča mislu o tom da nimamo već granic. **Silvija Bucolić** iz Mjenova je rekla: – *Jako se veselim da smo prez granice, kad su moji rodjaki živili na Ugri. A kot mala divičica sam to svenek čula kade su naši bili. Moji rodjaki su bili Andrija Prikosović, ki je peljao Juri sjemenišće, Mijo Prikosović je bio notar u Vedešinu, a teta Marija Palatin, učiteljica u Koljnofu. Mislim da se je ta kolobar sad zaprl. Mene peršonski jako boli kad je ki siromah, ja je jako podupiram. Mislim da ne bi smila biti tako velika financijska razlika kot sada, i ufam se da će se ovo vrijeda izjednačiti. A lopovi su grot takovi i kod vas kot i kod nas. Ki kani ča ukrasti, tomu ne paču granice!*

Trudica Domnanović je jako poznata na gradišćanskoj sceni. Po njoj je jako dobro da nimamo granice, da sela moraju skupa zrasti, da ljudi moru prez kontrole poiskati jedan drugoga, upoznati međusobnu kulturu i ne na posljednje i kupovati pojti. – *Nigdar se nisam bojala i nigdar se neću bojati da čedu dojt kakove bande. To je i dosad tako bilo!* – rekla je borištofska mlada dama. Na kraju se moramo zaistinu samo ufati da se sve naše želje ispunu i da prez granic moremo živiti skupno, kot stanovnici Europske unije.

Ingrid Klemenšić

Nazdravili na granici

Kod graničnog prijelaza Letinja–Goričan na murskome mostu djelatnici granične postaje obiju strana na Staru godinu nazdravili su i čestitali jedan drugomu nadolazeću novu godinu. Čestitkama su se pridružili i načelnici prijateljskih gradova s obje strane: Dragutin Glavina, načelnik Preloga, i Béla Halmi, načelnik Letinje. Sudionici susreta, među kojima su bili i djelatnici policije i carine dviju država, Zdravko Kolarić, načelnik PP Prelog, i Károly Kóvágó, voditelj Postaje granične policije Letinje, popili su pjenušac u znak daljnje suradnje i dobrih prijateljskih odnosa. Gradonačelnik Preloga spomenuo je da u kratkom roku i Hrvatska će postati članicom Europske unije i tada će biti još više olakšana suradnja i na gospodarskome polju. Od nove godine Republika Mađarska spada u šengensko područje, međutim, prema riječima g. Kóvágóa, prelaženje granice neće se uvelike mijenjati. Hrvatski državljani osim svoje osobne iskaznice trebat će imati i karton na koji će dobiti žig i tek tako stupiti na područje Europske unije.

PEČUH – U organizaciji Matice Hrvatske Pečuh, u tom gradu 14. siječnja u sklopu proslave 55. godine utemeljenja hrvatskih emisija na Mađarskom radiju (prva emisija emitirana je 12. siječnja 1953. godine) priređuje se svečanost i konferencija ili, kako su ga organizatori nazvali, Radijski festival, 55 godina u službi slušateljstva. Program počinje u 15 sati u Hrvatskome klubu Augusta Šenoae izložbom naslova Radijske svakodnevnice, a nastavlja se prigodnom konferencijom naslova Radio i hrvatska manjina u Mađarskoj čiji su predavači Ernest Barić: «Hrvatski jezik u emisijama Mađarskog radija», Ivica Đurok: «Hrvatska javna glasila u Mađarskoj», Stipan Filaković: «O počecima», Mišo Hepp: «Hrvatska državna samouprava o radijskim emisijama» i Milica Klaić-Taradija «Tradicijaska kultura u radijskim emisijama», a nastavlja se gala programom s početkom u 18 sati kojemu sudjeluju Pjevački zbor Miroslava Krleže, Orkestar Baranja i Umjetnici Hrvatskoga kazališta.

GORNJI ČETAR – Hrvatska manjinska samouprava Gornjega Četara i Kulturno-umjetničko društvo „Četarci“ srdačno Vas pozivaju 12. januara, subotu, u mjesni kulturni dom na I. Hrvatski bal i na prezentaciju nove koreografije Štefana Kolosara pod naslovom „Četarski fašnjak“. Bal će otvoriti mjesni pjevački zbor, a goste će zabavljati Timar-trio iz Petrovoga Sela.

Intervju

Jezični asistenti iz Hrvatske u koljnofskoj dvojezičnoj nastavi

Osnovna škola „Mihovil Naković“ u Koljnofu, u pogledu spasenja hrvatskoga jezika, spremna je jur ljeta dugo sve napraviti, pokidob, kako se i kaže, u obrazovanje potrebno je i ulagati. Zato su i u minulom periodu napravljeni različiti pokušaji, početo od Comeniusovoga projekta, večdnevnoga gostovanja i sudjelovanja u nastavi pri partnerskoj buševčkoj školi, ili djelovanja jezične asistentice, Gradišćanske Hrvatice iz Austrije. U dotičnoj ustanovi od ovoga školskoga ljeta je u prvi tri razredi upeljana dvojezična nastava. Podučavanje hrvatskoga jezika na privatnu inicijativu dr. Franja Pajrića, od oktobra potpomažu i dva apsolvenci iz Zagreba, Filip Marinković ter Luka Kazimović. Njevu zadaću školsko peljačstvo je preciziralo u posebnom planu da koljnofska dica ter mladina imaju mogućnost za jezične vježbe, tečaje. Tajedno imaju dvanaest ure u školi, a zvana toga oduševljeno se uključuju u mjesni društveni žitak. O svoji iskustvi sami su nam povidali...

Razgovor vodila: *Timea Horvat*

Luka Kazimović ter Filip Marinković u svakidašnjem su kontaktu s direktoricom škole Agicom Sárközi

Kako se ćutite ovde i koji Vas je put peljao zapravo u ovo gradišćansko naselje?

Filip: Studiram povijest na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu, mi smo prva generacija bolonjaca, zato smo, eto, malo ranije postali apsolvenci. Prije nekoliko mjeseci smo na internetskoj stranici našeg faksa vidjeli da se traže dva apsolvenci kroatologije ili povijesti da dodu ovamo pomagati u koljnofsku školu. To nas je malo zaintrigiralo, a poslije par mjeseci, evo, ja sam barem slučajno ovamo došao, na poziv svog prijatelja Luke, koji je isto tu sa mnom. Odlično, zaista lijepo nam je ovdje.

Luka: Rodom sam iz Samobora, ali sad sam s prebivalištem u Zagrebu, ja sam također student povijesti. Filip je zapravo na moj nagovor došao ovamo, kad on mi je najbolji prijatelj. Iako je koljnofska škola tražila apsolvenci za podučavanje hrvatskoga, mislim da mi ne bismo djecu naučili toliko dobro hrvatski kao kroatolozi, jer mi smo zapravo po profesiji profesori povijesti. Uglavnom, zasada s boravkom u Koljnofu

smo zadovoljni, ima nekih problema, no o tome ćemo kasnije govoriti.

Kakove konkretne zadaće imate u ovoj ustanovi i u društvenom životu sela?

Filip: Ja sam npr. u 3. i 4. razredima, a djeca su simpatična, izgleda da žele baš naučiti jezik. Neki manje, neki više, kod onih koji razgovaraju doma hrvatski, kod njih je manjih problema. Dosta dobro znaju, ali ostatak djece se isto trudi naučiti jezik. Luka ima možda drugi problem, jer njegovi osmaši ipak se pripremaju za jezični ispit, malo veća je odgovornost na njemu. Prošli tjedan smo bili razgovarali s gospodinom Franjom Pajrićem, njemu se izgleda najviše svidjelo što ja i Luka najviše volimo doći u kulturni dom i tamo za šankom s ljudima razgovarati hrvatski. Iz iskustva znamo da se uvijek za šankom najbolje nauči jezik, i to nam odlično ide. U školi isto, barem ja smatram da nam dosta dobro ide.

Kako stojte s podučavanjem, jer ovde je zato potrebna i neka metodika, neko znanje pedagogije?

Šinkovićev spomen-dan

80. jubilej rođenja, 35. ljet smrti „koljnofskoga Kossutha, Petőfia”

Spomen-ploču u čast koljnofskoga velikana postavila je Osnovna škola „Mihovil Naković“

Na sam Badnjak je preminuo Mate Šinković, kantor, pjesnik, slikar, morebit jedan od najsvestranijih gradišćanskih likov, ki bi još mogao živiti i ne tako besmisleno napustiti ov zemaljski svit, pajdaše, svoj ljubljani kraj i ta hrvatski narod za kojega je toliko bio odan svega učiniti. Zato su vjerojatno Koljnofci i planirali posvetiti spomen-nedilju 16. decembra uprav njemu, nekoliko dani pred svetki. U velikoj hodočasnoj crikvi mjesni farnik Antal Németh je služio mašu zadušnicu, a potom je na crikvenoj stijeni otkrivena ter blagoslovljena mramorna ploča na 80.obljetnicu rođenja Mate Cape Šinkovića. Agica Sárközi, ravnateljica Osnovne škole „Mihovil Naković“, u svoji riči spomenula je zvanarednoga kantora ki je bio zaljubljen u mužiku, kot majstor je igrao na orgula. Pri njegovom grobu su zastupniki sela položili kitice spominka, a njegov tovaruš Franjo Pajrić sa suznimi očji je rekao: „Nećemo te zabiti dokle budemo živili!“ Otpodne u kulturnom domu primila nas je tamburaška glazba, mjesni svirači pod dirigiranjem Geze Völgyija su si naučili sve one melodije ke su bile Šinkovićeve obljubljene jačke. Na malom stoliću svića je gorila, uz nje dobro poznati črno-bijeli Šinkovićev portret i otvorena zelena knjiga pri jački: *Hrvat sam!* Školari su recitirali jačke, jur dobro poznate citate o hrvatskom narodu, koljnofskoj Gori. Kako je rekao dr. Mijo Karagić, ki je bio urednik Šinkovićeve prve i jedine objavljene pjesničke zbirke *Na našoj gori*, 1981. ljeta, „o Mate Šinkoviću govoriti o Koljnofu vam, ki ste stariji i ki ste ga i dobro poznavali, nije lako“. Od njega smo doznali da su zahvaljujući Ladislavu Horvatu Šinkovićeve pjesme sabrane u rukopisu i pretipkane, a tako i predane, a u uređivanju te zbirke je mnogo pomagao i Franjo Pajrić. „Mate Šinković je bio prvi koji je počeo na gradišćanskohrvatskom jeziku pisati, u tu dob kad su dijalektalni govori bili na margini, nisu bili poželjni, čak su bili i zabranjeni. On kot kantor, pjesnik, slikar, sav svoj život je posvetio Koljnofu, posvetio je hrvatskomu biću, jeziku, tradicijam. Šinković nije novator, on je svojim skromnim radom samo nastavio slavne tradicije gradišćanskohrvatske književnosti, bio je od Boga nadaren človik. Piše o svojoj seljačkoj kući, ravnicu, vinogradu i o Gori na kraju sela. Fenomen u njegovoj književnosti je veliko rodoljublje. Ljubav prema rodnomu kraju, hrvatskomu narodu, jeziku, privrženost Koljnofu, ovom lipom selu, bogatstvu gradišćanskohrvatske riči, prema svemu onomu što Hrvate ovoga sela krasi – je rekao o njemu uz ostalo dr. Mijo Karagić. Šinkovića su već u to vrime jako gnjavili i zabrinuli problemi da mlada dica već ne govoru po hrvatski, da će se zabiti naša lipa rič. Zato je njegova poruka i dan-danas aktualna: „O, kako je teško človiku oko serca kad vidi korak za korakom, da sve tihlje propada naš lipi hrvatski jezik – po nemarnosti. Trsi se, nek po hrvatsku pominat doma, kad ti je darovan naš lipi jezik, ki se smi u red postaviti i z drugimi jeziki. Ono vrlo gluši i tako je bogat, da s njim moreš izreč vse ča ti pamet kaže i serce očuti. Grišiš kad ne govoriš hrvatski, kadegod ti je triba i kad ti se k tomu prilika nudi. Govori doma i vsagde,

Mjesni školari pri recitiranju Šinkovićevih pjesama

U cimiteru su nas ganutljive riči tovaruša Franja Pajrića (na sredini) otpeljale u prošlost

kade ti je moguće ar nek po jeziku čedu znati da si Hrvat.“ Za muzičkim intermecom je dospio do mikrofona Florijan Grubić, ki je bio Šinkovićev tovaruš, i izrazio je svoje veselje pokidob i Koljnofci slavu svoje glasovite ljude. Svojim govorom kot da bi htio probuditi ovdašnje Hrvate: – *Mate je bio i slikar, namjesnika imamo, Miho Gludovac zna kipe načinjati, još bi rado vidio da bi našao ki oto pero ko je Mati iz ruke spalo da bi ga ki našao na zemlji, pak da bi pisao zopet tako lipa versuše, jačke kot je i on. Zbudite se hrvatske majke sini, budite vjerni, zemte si peldu od Mate Šinkovića ki je vjeran bio domovini, sluga je bio materi crikvi, kako mu je i na cimitri zapišeno, vjerni sluga koljnofske majke i hrvatskoga naroda. On je naš Kossuth i naš Petőfi, i veselim se da smo se spomenuli s njega.“*

U gornjoj prostoriji kulturnoga doma je otvorena izložba iz Šinkovićevih slik, ke su većinom u privatnom vlasništvu. Mjesni slikar Miho Gludovac je ovom prilikom darovao selu i cijelu seriju slik o žitku Mate Šinkovića. U restoranu Levandi na inicijativu dr. Franja Pajrića su bili pozvani k okruglomu stolu svi oni ke su još interesirale novosti, daljnji podatki o tom koljnofskom geniju, pretpostavke oko njegove nevjerojatne smrti. Ujedno je postavljeno i pitanje nadležnim, kako je to da danas u Koljnofu nimaju bar jednu ulicu imenovanu po njemu? -Tih-

Šinkovićevi prijatelji pri okruglom stolu. Sliva: Franjo Pajrić, Florijan Grubić ter Mate Šinković

BAĆINO – Lani, sredinom prosinca, u Baćinu je održana javna tribina, godišnja obveza mjesnih i manjinskih samouprava, na kojoj je podneseno izvješće o prošlogodišnjem radu i planovi za 2008. godinu. Kako nas je obavijestio predsjednik *Franjo Anišić*, Hrvatska manjinska samouprava tom se prigodom svečano oprostila od dugogodišnje učiteljice hrvatskoga jezika, prve predsjednice Hrvatske samouprave *Lenke Stanojev-Herner* povodom njezina odlaska u mirovinu, zahvalivši joj na dugogodišnjem zalaganju, unapređivanju prosvjetnog i kulturnog života rackih Hrvata. Njezino mjesto od 1. siječnja ove godine preuzima učiteljica *Marija Prodan* iz Baje, koja od rujna podučava hrvatski jezik i u Kalači. Na drugi dan Božića, kako što je uobičajeno, služena je hrvatska misa, a manjinska je samouprava skromno darivala okupljene hrvatske vjernike. Sljedeća hrvatska priredba, racko prelo, priredit će se 9. veljače.

SANTOVO – Hrvatska osnovna škola u Santovu, već po tradiciji, i 2007. priredila je božićni program, kada su 20. prosinca učenici škole od 1. do 8. razreda prikazali cjelovečernji program s prigodnim pjesmama i recitacijama, a u mjesnom domu kulture okupio se velik broj roditelja, baka i djedova. Istoga dana popodne u središtu naselja postavljen je i okićen golem bor, koji je hrvatska škola, zahvaljujući nagradnoj igri obitelji *Ferenca Varge*, dobila od televizijske postaje TV2, i mađarske vojske, čiji su predstavnici podijelili promidžbene poklone, a napravljen je i televizijski snimak za emisiju Aktiv.

Portret Milana Popovića

Od „školnika” do „meštra”

Milan Popović, učitelj, rođen je u 1939. godine Olasu, u Baranji, nedaleko od Pečuha, u dvonacionalnom naselju, od majke Šarolte Švegal i oca Milana Popovića.

Poslije završetka 7. razreda mjesne osnovne škole otac ga upisuje u našu pečušku školu te u Hrvatskosrpsku gimnaziju i učiteljsku školu na Trgu ruža u Budimpešti, gdje stječe učiteljsko obrazovanje i poziv. Radne obveze, životni put ga vodi u gradišćansku Bizonju, gdje godinu dana podučava hrvatsku djecu na ljubav prema svome materinskom jeziku.

Milan Popović nakon svojih obveza „školnika” odslužuje vojni rok, te ide u podravski Brlobaš, gdje radi kao učitelj u mjesnoj školi. Ovdje je upoznao i svoju suprugu Jelenu Čerdi s kojom će podići dvoje djece, Anicu i Melitu, nastavnice hrvatskoga jezika. Mladi „meštar” pokreće i kulturni život, aktivira mjesnu mladež u kulturno-umjetničkoj udruzi te bilježe solidan uspjeh sa svojim nastupima. U susjednome Novom Selu nastavlja svoj rad sve do 1977. godine. Ondje podučava djecu na ljubav prema svom zavičaju, jeziku i kulturi, ali spajanjem škola ubrzo će biti premješten u središnju školu u Lukovišću.

Uvijek dobro raspoloženog Milana Popovića često smo mogli vidjeti na pozornici kako pleše i pjeva u KUD-u Drava, čiji je bio utemeljitelj i dugogodišnji vođa. Tadašnje vodstvo Demokratskog saveza Južnih Slavena za osobit doprinos razvoju i njegovanju hrvatske kulture u dva navrata mu je dodijelilo odličje „Za socijalističku kulturu”; prima i ministarsku nagradu „Istaknuti učitelj”, a ovih dana i nagradu Hrvatskih udruga Šomoške županije. Ovo

naše folklorno društvo imalo je velik broj nastupa, sudjelovalo na raznim turnejama po hrvatskim naseljima u Baranji, Šomođu, itd. No razvojem dobrosusjedskih i prijateljskih veza s hrvatskim partnerima s druge strane rijeke Drave otvoreni su novi vidici i mogućnosti za druženje. Hrvatski folklorasi s ove i one strane ljepotice Drave na taj su se način svake godine sastajali. Folklorasi iz Lukovišća, u društvu gajdaša Pave Gadanjija, bili su sudionici i na Smotri folkloru u Zagrebu.

Učitelj Milan ne samo da je izvrstan plesač (na snimci ga vidite upravo kako pleše ovih dana u kolu) nego i pjevač. Radiopostaja hrvatskoga programa u Pečuhu čuva i glazbene arhivske snimke, zapravo izvedbe pjesama Milana Popovića i njegova učenika Ambruša Molnara, u pratnji čuvenog orkestra Drava. Njegovu izvedbu popularne pjesme „Ja sam junak iz daljine, iz te ravne Podravine...” i danas rado traže slušatelji spomenutog radija. Sjećam se dobro da sam imao čast i ja plesati s Milanom još prije utemeljenja Drave u lukoviškoj kulturnoj udruzi, pa smo imali nastupe u mjesnom domu kulture, na mohačkom ophodu bušara, na Danu narodnosti u obližnjemu njemačkom Szuloku.

Doista, s vremenom je Milan Popović postao pravi pravcati podravski Hrvat, koji je srcem i dušom vezan za pitomi podravski kraj, ne zaboravivši za svoje šokačkohrvatske korijene. No da je to tako, i nije slučajno, naime, svojim trudom zarađeni novac uložio je uostalom u gradnju kuće na „oreškom kraju” u Lukovišću, u blizini dvojezične tablice kada dolazite iz smjera Brlobaša, odnosno Novog Sela, na onoj sjevernoj strani gdje se nalazi i križ krajputaš, te kada pukne proljeće, ovdje se razliježe opojni miris jorgovana, a u rano ljetno doba svoj plod nudi razgranati crni dud.

Da upitamo o snovima našeg meštra Milana, možda bi nam govorio o tihoj Dravi, koja zna biti i opasna, hirovita, o nezaposlenosti mještana s kojima se druži kao umirovljenik i prvi stanovnik tamo kada se dolazi od šume Čoboljaka, koji spaja i razdvaja dva najzapadnija podravska sela, s druge strane brijega zvanog Oplakanje s glomaznim globusom za pitku vodu, koje je nekoč svojom vodom, poglavito za vrijeme proljetnih i ljetnih poplava, na kraće vrijeme opkolila tada još neukročena vodena stihija rijeke Drave. No voda se povukla u svoje korito i ostavila za sobom plodan mulj...

Đuro Franković

Luka: Da, to je problem da u Hrvatskoj više nema klasičnoga profesorskog smjera, a sad nakon Bolonje ukinut je smjer. Kad ste se prije upisali na povijest, vi ste mogli birati hoćete li biti diplomirani povjesničar ili profesor povijesti. Mi ćemo u načelu sad po Bolonji, kad završimo studij, biti diplomirani povjesničari, a kada bismo htjeli izaći u neku školu, mi bismo trebali položiti metodiku, didaktiku, pedagogiju. Ja jesam imao nekakav trening, jer ja sam trenirao djecu malo 7. te 8. razred, tako ja u načelu nemam s djecom problema. Na početku smo imali prijateljsku suradnju, ali ta suradnja je postala preprijateljska, pa sad smo se vratili u neku, opet, normalu.

U kakovom ste statusu ovdje u školi?

Luka: Mislim da to ni sami ne znamo, status, ajmo reći, konkretno još nije legitimiran. Postoji status da mi smo kao asistenti, ali nama to nigdje ne piše. Mi nemamo zbog toga nikakvih problema, ali možda škola bi mogla imati, jer mi se nigdje ne nalazimo, postoje dva čovjeka koji su doslovno u položaju ilegalnih radnika tu. Sad to nije naš problem, naš problem je ako dođe do neke konzekvencije, ali nadam se da do toga ipak neće doći.

Zašto je vredno biti ovdje u Koljnofu, koje koristi imate vi od ovoga boravka?

Luka: Kad smo razgovarali o našem dolasku u Koljnof, konkretno u Gradišće, imali smo obećanje da ćemo dobiti pomoć u napisanju diplomskog rada o Gradišću. Znači, imamo prednosti toga da mi smo na terenu koji nitko dosad nije bio istraživao. Radimo iz prvih izvora, a ne iz nekog petog izvora, znači, sami sebi možemo najbolje vjerovati. Druga stvar je da smo se čak i malo odmorili, ipak ovih godinu dana nama će biti korisnije nego u Zagrebu. Možemo se mirnije pripremiti još na neke ispite, što smo još u izostacima. Među negativnostima mogao bih spomenuti da smo daleko od kuće, Filipova djevojka je u Zagrebu, mene je nakon dugog vremena brat pitao kada ću doći doma. Inače to nikad ne pita. Stvarno velim, ovih mjeseca ja sam se preporodio, normalno se dižem, normalno spavam, nemam problema sa spavanjem, kao u Zagrebu, to je najveća prednost svega.

Filip: Ovdje nismo u tolikom stresu kao u

Učenice 8. razreda ke se spremaju na jezični ispit s Lukom Kazimovićem

Zagrebu, evo, ja sam se čak uspio udebljati. Nas dvojica smo takvi, mi volimo ići oko, upoznavati ljude, i to je jedan plus koji u pravilu nadmašuje sve te minuse.

Kakov je vaš kontakt s gradišćanskim jezikom, s našimi Gradišćancima, pitam to na toj osnovi što sam uvjerena da 80% Hrvatov u matičnoj domovini pojma nima da Gradišćanski Hrvati žive i u Ugarskoj...

Luka: Točno. Čak su nas i uvjeravali da ne idemo u Mađarsku, nego u Austriju. O Hrvatima u Slovačkoj kod nas misle da su to prastanovnici, prahrvati. U načelu to je sve jedna enklava koja je povučena u 16. stoljeću. Kad gledamo naše udžbenike o Gradišću, imate stvarno jako malo. Mi smo znali jedino za Lovru Bogovića i za njegovu Hižu zlatu, i to vam piše u udžbeniku za 3. razred gimnazije, maksimalno pet stranica i više ništa. S gradišćanskim jezikom nije problem, mi nakon ovih mjeseca potpuno shvaćamo ljude, dakle nemamo problema s tim arhaizmima, zapravo mi još ne govorimo gradišćanski, nekad se možda naletimo, ali to još nije to. Mi shvaćamo ljude i oni shvaćaju nas, što je najbitnije.

Filip: To nas je baš iznenadilo da ovdje puno starih ljudi govori hrvatski, ali npr. djeca ili naša generacija dosta slabo, tako da u početku smo bili najbolji sa starijim ljudima, koje smo upoznavali i baš smo se ugodno iznenadili kako znaju hrvatski. I onda dolazi to razočaranje kad se dođe u školu i kad se vidi da u razredu od sedamnaestero djece možda troje-četvero zna hrvatski.

Dokad traje Vaš „mandat“ u Koljnofu?

Luka: Mandat bi trebao trajati do kraja škole, ja ipak imam tu djecu koju treba pripremiti za taj ispit. To radim od početka s njihovim udžbenikom iz 8. razreda s nekim pojačanim tempom. S njima radim i izvan škole, recimo dva sata dnevno da bismo recimo za dva-tri mjeseca završili s tom knjigom, a nadam se da ću uspjeti nabaviti te stare jezične ispite, pa i po tome da radimo.

Jeste li neku veću volju dobili da kad se vratite u Zagreb, da nastavite svoj studij u pedagogiji?

Filip: Mislim da govorim i u Lukino i u svoje ime, nama nije baš cilj da budemo profesori, tako da poslije ove tri godine povijesti, po Bolonji planiramo ići na postdiplomski. Poslije, ako Bog da volje, valjda i na doktorat, pa da baš postanemo povjesničari, istraživači.

Jeste li mogli otići u Austriju na priredbe, jeste li morebit pohodili i druga gradišćanska sela u Mađarskoj?

Filip: U zadnje vrijeme bili smo u Hrvatskom Židanu, u njihovom kulturnom domu je bila hrvatska večer. Čemu se sad najbolje veselimo da će u siječnju biti dva bala Gradišćanskih Hrvata u Šopronu, i u Beču. Kad smo tek došli, bila je ovdje trgadbena svetačnost, to je bilo nešto predivno, mislim da to se ne može naći u nekom većem gradu u Hrvatskoj.

HRVATSKE ŠICE – Šengensko otpiranje granic Šičani su proslavili zajedno sa stanovnici Pornove, pokidob je tamo priredjena izložba o povijesti, teškoj sudbini pograničnih sel. Kako je rekao načelnik Hrvatskih Šic László Kovács, njev put u susjedstvo je jur zdavno gotov, no iz Nimške Šice samo prazna običanja dobivaju jur misece dugo da će i tamo vrijeda biti izgradjena cesta za promet. Iako smo jur u ovom zapadnom dijelu orsaga oslobođeni od granic, 10. januara, četvrtak, otpodne s mašom i polaganjem vijenca pri spomeniku spalih junakov su se Šičani spominjali 85. obljetnice vraćenja k Ugarskoj. Po Trianonskoj pogodbi Hrvatske Šice s Malom i Velikom Nardom, Doljnjim i Gornjim Četarom, Ugarskim i Nimškim Kerestešom, Pornovom su toga dana znova priključeni ugarskoj domovini. Po riči Lászlóa Kovácsa, „Hrvatske Šice nigdar ne zabi, niti će ikad zabiti vjernost praocev.“

ČAVOLJ – Nova je godina u tome bačkom selu započela radno. Kako nam reče predsjednik Hrvatske manjinske samouprave *Stipan Mandić*, u petak, 5. siječnja, u klupskim prostorijama otvoren je tečaj hrvatskoga jezika s 11 polaznika koje podučava Miroslav Bende iz Gare. U ponedjeljak, 8. siječnja, nastavljena je i škola tambure pokrenuta lanjske jeseni s 10 polaznika, koja će se i dalje održavati svakog ponedjeljka. Djecu podučava učitelj tambure *Stipan Krekić* iz Gare. Hrvatska manjinska samouprava u subotu, 12. siječnja, priređuje već tradicionalno Veliko bunjevačko prelo koje će se prirediti u kafiću „*Éden*“ u 19 sati. U programu od 20 sati nastupaju Pjevački zbor Kluba umirovljenika i Dječja bunjevačka plesna skupina. Goste će zabavljati TS „*Bačka*“ iz Gare.

Premijera u Hrvatskom kazalištu Pečuh

Sprovod u Theresienburgu

Kažu kako je mjesto radnje Krležine novele „Sprovod u Theresienburgu” upravo grad Pečuh, sa svojim Hotelom Nádor i kavanom, te visokim platanama na šetalištu ispred pečuške katedrale, željezničkim kolodvorom, vojarnom i vojnom školom... Ima stoga i simbolike u tome što su se za prvi zajednički projekt i koprodukciju dvije kazališne kuće jedna velika, Hrvatsko narodno kazalište iz Zagreba, i jedna mala, ali naša, a time i veća, Hrvatsko kazališta Pečuh, odlučile upravo za scensku obradu Krležina teksta „Sprovod u Theresienburgu”. Suradnja dvaju spomenutih kazališta, koja je dosada bila prigodničarska, u ovoj kazališnoj sezoni dobila je svoj ugovorni okvir koji su potpisali ravnatelji dviju kazališnih kuća Ana Lederer i Antun Vidaković, a čiji smo plod imali prilike vidjeti premijerno 21. prosinca na sceni Hrvatskoga kazališta Pečuh. Dramatizaciju spomenute predstave potpisala je Sanja Ivić, a režiju Tomislav Pavković. Predstava je dio repertoara obadviju kazališnih kuća. Organizirat će se deset izvedaba u Hrvatskoj, pet na sceni pečuškoga Hrvatskog kazališta te još pet gostovanja po Mađarskoj, tako po slovu Ugovora o umjetničkoj suradnji u godini 2007/2008.

Kako je naglasila intendantica zagrebačkoga Hrvatskoga narodnog kazališta, koja je nazočila pečuškoj premijeri, Ana Lederer, interes im je suradnja s Hrvatskim kazalištem kao jednom doista neobičnom i jedinstvenom, zanimljivom kulturnom pojavom i u hrvatskome teatrološkom prostoru i šire u europskome. Razmjena umjetnika, glumaca, pisaca, redatelja – sve se to odvija putem pečuškoga Hrvatskog kazališta.

U predstavi Tomislava Pavkovića igraju Božidar Orešković, (Warronigg, pukovnik), Marinko Leš (Ramong Gejza, oberleutnant), Dušan Bučan (Kállay Bandi, oberleutnant), Vlasta Ramljak / Barbara Vicković (Olga Warronigg), Slaven Vidaković (Fudschi-

Hasegava, generalleutnant), Stipan Đurić (Pei Lin-Tsi, general). Scenografkinja je Marta Crnobrnja, kostimografkinja Zsuzsa Tresz, glazbu je odabrao Tomislav Pavković, a na predstavi su još surađivali: Frana Marija Vranković, Diana Meheik, Suzana Bogdan-Pavek, a predstavu je ostvarila Scena Habunek Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu u suradnji s pečuškim Hrvatskim kazalištem.

Dramatizacija Sanje Ivić ostala je vjerna Krležinu tekstu i njegovu iščitavanju i ispisivanju genealogije Glembayevih kao predstavnika doba i vremena koje se ruši u svoj svojoj dotrajalosti i nesnalažljivosti, tromosti i nemogućnosti mijenjanja, u svojoj degeneriranosti. Kako piše dramaturginja Sanja Ivić, unutar ciklusa tekstova naslova Glembayevi postoji nekoliko cjelina, a jedna je i skup tekstova naslova O Glembayevima kojem pripada i „Sprovod u Theresienburgu” s podnaslovom Događaj iz života Olge Warronigg-Glembay. Glavni je junak „Sprovoda u Theresienburgu”, u Mađarskoj, Ramong Gejza, mladi austrougarski natporučnik koji je počinio samoubojstvo. U strogoj vojničkoj hijerarhiji takav je čin neprihvatljiv. No, oni koji su okupljeni oko tijela samoubojice, itekako dobro znaju razloge njegova samoubojstva, pa se uza svojevršno putovanje kroz vrijeme prisustvuje otkrivanju krhotina života neprilagođenog čovjeka kojeg je smrvila vojnička stega i malograđanština. Uz intimnu priču Ramonga Gejze i njegovu vezu s Olgom Warronigg-Glembay, kćerkom Ambroza Glembaya, advokata i donjogradskog patricija i Angelike plemenite Bárbóczy, prvog slučaja plave krvi u glembajevskom rodoslovlju, zapravo je naglasak priče na svijetu i društvu Austro-Ugarske Monarhije u raspadanju. Humoru i ironiji predstave pridonijeli su svojim ulogama naši Slaven Vidaković i Stipan Đurić, što je dodatno obogatilo i začinilo ovu

svakako zanimljivu, iako pomalo tromu predstavu.

Kako kaže dramaturginja Sanja Ivić: «Naše druženje s Krležom se ovoga puta odigrava u Theresienburgu, današnjem Pečuhu u kojem je Krleža onovremeno pohađao i vojnu školu, u Theresienburgu u kojem polako, ali sigurno pratimo odumiranje i raspad austro-ugarske vojske, i cijele monarhije. Osobna tragedija mladog Ramonga nije samo jedna nesretna ljudska sudbina, ona je i metafora besmislenosti krute vojničke organizacije i vapaj pojedinca za drugačijim životom. Ono što nas je istinski zaintrigiralo u Krležinoj prozi „Sprovod u Theresienburgu” jest doza duhovitosti i ironije koja se provlači cijelim tekstom i koja je kontraproduktivna tragičnom sudbinom mladog intelektualca».

Branka Pavić-Blažetin

Trenutak za pjesmu

Dubravko Horvatić

Hrvatski grb

Kapi krvi na srebrnom oklopu,
na bijeloj rubači, poput tkanja, veza.

Kapi krvi, toka kovine, kap krvi,
kap krvi, laneno ruho, kap krvi.

Kap krvi na golim grudima
kao ukrasi što krvari ih Kob.

Kapi krvi na oklopu, rubači, truplu,
– naš usud, naša povijest, naš grb.

Premijera na početku februara

Camolettieva avanturistička komedija na petroviskoj pozornici

Petroviski kazališni aduti Zoltan Kurcz i Andraš Handler, ke ćemo moći i opvut viditi u glavni uloga

U Petrovom Selu nova kazališna sezona praktički se začme onda kada se podilu uloge, teksti najnovijega kusića. Ljetos je izbor pao na djelo talijanskoga pisca Marca Camolettia, pod naslovom *Presidanje u Parizu*. Ov igrokaz su već predstavili u brojni ugarski kazališći, a zavolj svoje modernosti se je zapravo dopadao i petroviskom amaterskom kazališnom krugu. Iako igrokaz ima samo šest ulogov, Petrovišćani jur nekoliko ljet dobiju tekstualnu pomoć od kazalištarcev iz Nove Gore, točnije od peljača Roberta Novakovića, ki i sam prevadja iz nimškoga za svoje igrače, a on je i u ovom slučaju stavio nekoliko dodatnih ulogov. Komedija je napisana 1959. ljeta, ter 1965. s glavnom ulogom Jerrya Lewisa ter Tonya Curtisa je iz nje snimljen i film. Kako kaže petroviska režiserka Ana Škrapić-Timar, i nje je zdavna želja bila da se iscenira ovo djelo: – *Ov film nisam vidila, ali sam vidila komediju u kazališću, u glavnoj ulogi s Jánosom Gálvölgyiem i Zsuzsom Csala. Ako s te strane gledamo, onda smo si zeli jako tešku zadaću, kad pred manom vidim još i dan-danas Gálvölgyia u toj ulogi, i od njega morebit vekšega glumca nij u Ugarskoj. Ako to gledamo, onda je teško tako odigrati takovo*

Na kraju lanjskoljetošnje premijere Pansiona Schöllera

djelo kojega su jur većimi vidili od velikih glumcev, ali moguće je i to da naša publika ipak ga manje poznaje. Malo se bojim da ćemo morati izriktati neobični tempo igre, kad ovde se jako hudo mora reagirati na sve. Kad jedan vanprojde, drugi u onu sekundu dojde nutra na binu, od ovoga se maru bojim, ali mislim da su naši igrokazači dost šikani k tomu, a i mladi, ki ovo moraju sve udjelati. Vjerujem da će ovo dobro napraviti, kako su i dosad dobro napravili ter brilirali u dosadašnji igrokazi.

Novi kusić će biti moderniji i po tom da se će se u njemu uz petroviski govor hasnovat i talijanske, nimške, ugarske, a i engleske riči, izrazi. Pokidob je fašenjak ovo ljeta dost kratak, kazalištarci su se dogovorili da je premijera predvidjena zadnje fašenjske nedilje, a to je pak početak februara. Kako se kaže, dotični misec ovoga ljeta za petroviske teatriste minut će u vježbi, u zaista intenzivnom pripravljanju. Dovidob su kazalištarci imali jednu probu, a u januaru tajedno tri puta će se strefiti pri Camolettii. Mlada režiserka, ka ljeta dugo dobrovoljno i besplatno djela na čelu kazališne grupe, je u civilu učiteljica hrvatskoga jezika u mjesnoj osnovnoj školi, a vridnost kazališnoga djelovanja vidi u tom: – *Potribno je ovo zbog jezika, to je najvažnije, upametzeli smo da se i mi sami kroz igrokaz jako čuda naučimo, čuda novih riči. Igrokazači isto tako pitaju što ovo znači, što to znači, a isto tako i publika se more iz ovoga već učiti. Jako je važno zbog vezov, puno putujemo, a i zbog društva. Naše društvo je odlično i uvijek me muču jur u ljeti, kad će biti izabran novi igrokaz, kad ćemo se najti,*

Ana Škrapić-Timar, dugoljetošnja režiserka igrokazov

kad ćemo dojti skupa. Tako da je i zbog već uzrokov dobro, i ja sam jur čudakrat rekla da neću već dalje djelati kad je veliki tarhet. Nije lako, čuda vrimenta zame i kad ove mogućnosti ne bi imali, onda bi nam jako falilo. Mislim da je ovo od svih zahtjev da bude, od igrokazačov isto tako kot i od publike. Ne znam dokidob se ovo more djelati, ali dokle budemo mogli najti dobar igrokaz za našu grupu, donidob ćemo igrati.

Na pitanje, smatraju li Petrovišćani drugu amatersku grupu igrokazačev u Hrvatskom Židanu konkurencijom, Ana Škrapić-Timar je naglasila da nikako nisu spomenuta društva jedno drugom konkurenti, štoveć med njimi vlada prijateljski kontakt i redovni su pozivi na nastupe. „*Veselimo se da nismo nek mi sami u Gradišću koji igramo, nek ima i zvan nas još grupe. Još bi bolje bilo već grupov imati*“ – a znamda bi ove riči petroviske peljačice isto tako potvrdili i u Hrvatskom Židanu.

-Tiho-

Petrovicka folklorna grupa na početku 1960-ih ljet